

Aan
De minister van Financiën van Curaçao

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999)4619081

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

Datum
1 maart 2024
Ons kenmerk
Cft 202400029
Pagina
1/9

Uw kenmerk

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Bijlage
2

Onderwerp
Advies bij de vastgestelde begroting 2024

Geachte heer Silvania,

Op 16 februari 2024 ontving het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Cft) de vastgestelde begroting 2024 (begroting) van Curaçao. Hierbij ontvangt u het advies van het Cft bij deze begroting.¹ In bijlage 1 vindt u een nadere uitleg en cijfermatige onderbouwing.

Oordeel

De begroting toont overschotten op de gewone dienst voor de periode 2024-2027. Curaçao voldoet daarmee aan de centrale begrotingsnorm van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rft).² Curaçao zet deze overschotten op de gewone dienst in ter dekking van de begrote tekorten op de kapitaaldienst.³ Hoewel de Rft hierover niet expliciet is, acht het Cft deze methode van dekking geoorloofd,⁴ mede omdat de tekorten op de kapitaaldienst vooral het gevolg zijn van schuldaflossing.

Curaçao neemt in de begroting leningen op, voor het eerst in 2024. Daarnaast gaat Curaçao in de begroting uit van herfinanciering van ANG 140 miljoen aflossing op een aflopende lening in 2025. Herfinanciering is niet expliciet geregeld in de Rft, waardoor Curaçao in beginsel gehouden is deze lening af te lossen. Naar het oordeel van het Cft biedt de liquiditeitspositie van het land hiervoor ook mogelijkheden en is Curaçao er bovendien bij gebaat zijn staatsschuldquote versneld te verlagen.⁵ Het Cft adviseert Curaçao de begroting op dit punt aan te passen en herhaalt zijn oproep aan Curaçao om een meerjarige liquiditeitsplanning te presenteren. Zolang deze meerjarige liquiditeitsplanning alsmede de rapportage over de (schuld)cijfers van de collectieve sector ontbreekt,⁶ kan het Cft zich geen goed oordeel vormen of nieuwe leningen noodzakelijk zijn en of aan de criteria voor het aangaan daarvan wordt voldaan.

Het Cft acht het van belang dat Curaçao diverse wijzigingen in de begroting doorvoert.⁷ De eerder geadviseerde voorziening voor het Curaçao Medical Center (CMC) is nog niet in de begroting opgenomen,⁸ terwijl wel dotaties zijn begroot om tekorten in het schommelfonds bij de Sociale Verzekeringsbank op te vangen. Het land zou deze dotaties moeten vermijden. De loonbelastingbaten alsmede de personeelslasten lijken op basis van de realisatie 2023 overschat. Tot slot bevat de begroting nog niet de eerder geadviseerde reservering voor de ENNIA-oplossing.⁹

Het Cft doet u de volgende aanbevelingen bij de vastgestelde begroting:¹⁰

1. Stel een meerjarige liquiditeitsplanning op, op basis waarvan aflossing en eventuele noodzaak van (herfinanciering van) leningen kan worden beoordeeld.
2. Licht het tijdsplan en de oplossingsrichting voor de financiële problematiek van het CMC toe en tref een voorziening voor de lening van het land aan het CMC.
3. Neem maatregelen waarmee de voorziene dotaties aan het schommelfonds kunnen worden voorkomen.
4. Pas de meerjarenraming van de belastingbaten aan op basis van de realisatiecijfers over 2023. Stel het begrote bedrag voor loonbelasting neerwaarts bij naar het niveau van voorgaande jaren (circa ANG 400 miljoen), tenzij er onderbouwde redenen zijn om hiervan af te wijken.
5. Herzie de raming voor de personeelslasten op basis van de realisatiecijfers 2023.
6. Neem reservering(en) op voor de te verwachten schuld onder de ENNIA-oplossing.

Naar het oordeel van het Cft kan Curaçao door op deze punten wijzigingen door te voeren, de huidige overschotten in de begroting bestendigen.¹¹ Daarbij kan Curaçao, indien het land vanwege de ENNIA-oplossing een lagere rente op de liquiditeitssteunlening verkrijgt, de overschotten uitbouwen tot een structureel niveau van 0,5-1,0 procent van het bruto binnenlands product (bbp). Met een overschot van minimaal 0,5 procent van het bbp kan Curaçao zijn overheidsfinanciën verbeteren en wordt tevens invulling worden gegeven aan de voorgeschreven tekortcompensatie. Boven het niveau van 0,5 procent zou het overschot kunnen worden ingezet voor additionele investeringen.

Het Cft verzoekt u om binnen 14 dagen, dus uiterlijk op 15 maart 2024, schriftelijk aan te geven hoe Curaçao invulling geeft aan deze aanbevelingen.¹² Het Cft adviseert de aanbevelingen te verwerken in een uiterlijk 30 april 2024 aan te leveren (ontwerp)begrotingswijziging (OBW).

Toelichting

De begroting toont overschotten op de gewone dienst voor de periode 2024-2027. Het overschot loopt op van ANG 19 miljoen in 2024 tot ANG 66 miljoen in 2026, om vervolgens in 2027 te dalen tot ANG 32 miljoen als gevolg van de start van de ENNIA-oplossing. In de begroting is vanaf 2027 een jaarlijkse overdracht van (maximaal) ANG 30 miljoen ten behoeve van de gecontroleerde afwikkeling van ENNIA verwerkt. Een reservering voor de opbouw van het voorziene tekort onder de Piekfaciliteit, waarvoor Curaçao als onderdeel van de ENNIA-oplossing garant staat, is nog niet in de begroting verwerkt.

De begrote rentelasten zijn fors hoger dan in voorgaande jaren. Dit is vooral het gevolg van de hogere rente op de liquiditeitssteunlening. Op basis van de begroting verwacht het Cft dat Curaçao de rentelastnorm van de Rft in 2024 zal benaderen.¹³ Nederland zegde evenwel toe om de nu kortlopende liquiditeitssteunlening om te zetten in een langjarige lening tegen een lager rentetarief, wanneer de oplossing voor ENNIA door Nederlandse experts als financieel solide en duurzaam is beoordeeld.¹⁴ Deze beoordeling vindt nu plaats. Curaçao heeft een groot belang bij het verkrijgen van een lage(re) rente. Niet alleen omdat de hoge(re) rentelasten andere, productieve overheidsuitgaven verdringen, maar dus ook om mogelijke overschrijding van de rentelastnorm te voorkomen.

De precaire financiële situatie van het CMC leidt ertoe dat het ziekenhuis sinds juni 2020 niet meer voldoet aan zijn betalingsverplichtingen jegens het land. Curaçao heeft de voor de periode 2024-2027 te ontvangen rentebaten en aflossingen met betrekking tot de aan het CMC verstrekte lening van de begroting afgevoerd, maar nog geen voorziening getroffen op deze lening.¹⁵ Het Cft heeft grote zorgen bij het gebrek aan structurele maatregelen om de precaire financiële situatie van het ziekenhuis op te lossen. Een deconfiture van het ziekenhuis zal (alsnog) grote implicaties hebben voor de begroting, niet in laatste plaats voor de verstrekte lening.¹⁶ Het Cft acht het dan ook van groot belang dat in het begrotingsjaar 2024 een structurele oplossing wordt gevonden voor het CMC en dat een voorziening in de begroting wordt opgenomen.

De problematiek van het CMC is onderdeel van een bredere noodzaak tot verandering in de zorg van Curaçao. Deze noodzaak blijkt uit het feit dat Curaçao vanaf 2025 olopemde dotaties begroot om tekorten in het schommelfonds bij de SVB op te vangen. Naar het oordeel van het Cft zou Curaçao zich erop moeten richten zodanige hervormingen door te voeren dat dotaties aan het schommelfonds vermeden worden. Het Cft wijst er hierbij op dat, mede in het kader van het Landspakket, diverse beleidsvoorstellen zijn gedaan om tekorten op korte termijn te voorkomen. Het baart het Cft zorgen dat de urgentie om deze maatregelen te implementeren onvoldoende gevoeld lijkt te worden.

Het Cft constateert een mogelijke overschatting in de raming van loonbelastingbaten van circa ANG 25 miljoen. Het niveau van deze baten is, ondanks de economische groei in 2022 en 2023, stabiel rond de ANG 400 miljoen. Bij ongewijzigd beleid lijkt de verhoging in 2024 naar ANG 425 miljoen niet realistisch. Het Cft beveelt Curaçao aan de belastingraming, in het bijzonder de raming van de directe belastingsoorten, bij de OBW te herzien op basis van de realisatiecijfers over 2023 en de meest recente groeiraming.

Curaçao begroot structureel ANG 40 miljoen aan baten uit de vergunningenfee voor kansspelaanbieders. Het Cft uit al geruime tijd zijn zorgen over het vertraagde wetgevingstraject en verzocht Curaçao het risico, dat deze raming voor 2024 niet volledig wordt gerealiseerd, in de begroting te adresseren.

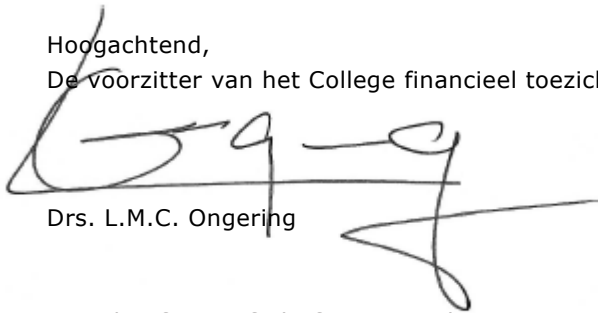
Curaçao verwacht dat de onderliggende Landsverordening op de Kansspelen (LOK) nu medio dit jaar in werking zal treden. Het Cft dringt aan op spoedige implementatie zodat de begrote baten ook daadwerkelijk in 2024 en meerjarig zullen worden gerealiseerd.

De begroting toont een structurele verhoging van de personeelslasten. Dit is onder meer het gevolg van de met terugwerkende kracht naar 2019 en 2020 toe te passen salarisindexering en toekenning van loontredes.¹⁷ Daarnaast gaat de begroting uit van aanzienlijke vacatureruimte. Ondanks deze wijzigingen lijkt er sprake van een overschatting van de personeelslasten nu deze stijgen van ANG 413 miljoen in 2023 tot ANG 505 miljoen in 2024. Het Cft verzoekt Curaçao toe te lichten hoe de begrote personeelslasten voor 2024 aansluiten op de realisatie 2023.

Tot slot wijst het Cft op de ruime liquiditeitspositie van het land (ANG 222 miljoen per ultimo 2023). Deze liquiditeit biedt mogelijkheden om zowel economisch rendabele investeringen te financieren als de staatsschuld te verlagen. Het Cft verzoekt Curaçao al langer om inzicht te verschaffen in zijn liquiditeitsplanning op (middel)lange termijn, zodat een integrale afweging kan worden gemaakt tussen de inzet van liquide middelen en het aantrekken van nieuwe leningen voor investeringen, en schuldaflossing. Het Cft acht het van groot belang dat Curaçao deze meerjarige liquiditeitsplanning nu daadwerkelijk presenteert, zodat aflossing en de eventuele noodzaak van (herfinanciering van) leningen kan worden beoordeeld. Ook moet Curaçao nog rapporteren over de (schuld)cijfers van de collectieve sector over 2021 en 2022. Zonder deze rapportage kan het Cft niet beoordelen of het aangaan van nieuwe leningen (niet) leidt tot een overschrijding van de rentelastnorm. Het Cft wees Curaçao al meerdere malen op deze wettelijke verplichting.¹⁸

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten

Drs. L.M.C. Ongerling

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De minister-president van Curaçao
De secretaris-generaal van het ministerie van Financiën van Curaçao

Bijlage 1: Uitleg en cijfermatige onderbouwing

In tabel 1 is de realisatie weergegeven van de gewone dienst voor 2021 en 2022. Daarnaast geeft tabel 1 de prognose van Curaçao voor 2023 en de meerjarenraming voor de periode 2024-2027 weer.

Tabel 1: Meerjarig overzicht gewone dienst (in miljoenen ANG)¹⁹

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Baten	1.502	1.779	1.767	1.920	1.963	2.027	2.084
Belastingen	1.321	1.561	1.597	1.672	1.723	1.781	1.833
Schenken en subsidies	38	51	19	20	20	20	20
Andere baten	143	152	151	189	181	186	191
Kansspelvergunningenfee	0	0	0	40	40	40	40
Lasten	1.865	1.745	1.732	1.902	1.921	1.961	2.052
Beloning van personeel	435	417	440	505	510	529	548
Goederen en diensten	214	240	229	269	267	268	268
Afschrijving vaste activa	76	71	91	91	94	94	94
Rentelasten	68	67	78	118	118	119	119
Subsidies & overdrachten	485	452	386	412	417	421	427
Sociale zekerheid	572	498	503	499	497	495	495
Andere lasten	16	0	5	10	11	11	11
Voorziening ENNIA	0	0	0	0	0	0	30
Dotatie schommelfonds	0	0	0	0	8	25	61
Resultaat	-363	34	36	19	42	66	32

Bron: conceptjaarrekening 2021 en 2022, vierde uitvoeringsrapportage 2023 en vastgestelde begroting 2024 van Curaçao.

Baten

De baten stijgen van ANG 1.767 miljoen in 2023 tot ANG 1.920 miljoen in 2024 (+ANG 153 miljoen). Deze toename wordt met name verklaard door hogere belastingbaten (+ANG 75 miljoen), hogere andere baten (+ANG 38 miljoen) en de introductie van de vergunningenfee voor kansspelaanbieders (+ANG 40 miljoen).

De stijging van de belastingen is in grote mate gestoeld op een toename van de loonbelasting en de omzetbelasting. Het Cft acht de toename van de loonbelasting niet realistisch en verzoekt aanpassing.

De belastingraming is gebaseerd op de realisatiecijfers tot en met oktober 2023, en de groeicijfers van de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS) van september 2023.²⁰ De meest recente groeicijfers van de CBCS voor 2024 vallen hoger uit.²¹

Het Cft verzoekt Curaçao om bij de OBW de op dat moment meest recente groeiraming te verwerken in de prognose, en het effect hiervan op de belastingraming toe te lichten.

In de begroting neemt Curaçao ANG 25 miljoen aan incidentele baten op uit het speelvergunningrecht voor de exploitatie van casino's over de jaren 2022 en 2023. Dit vergunningrecht wordt door de Gaming Control Board geïnd, maar is niet volledig afgedragen aan het land in de afgelopen jaren. Dit wordt nu gecorrigeerd.

Lasten

Curaçao begroot een stijging van de lasten van ANG 1.732 miljoen in 2023 naar ANG 1.902 miljoen voor 2024 (+ANG 170 miljoen). Deze stijging wordt in sterke mate veroorzaakt door een toename van de personeelslasten (+ANG 65 miljoen), goederen en diensten (+ANG 40 miljoen) en rentelasten (+ANG 40 miljoen).

Curaçao begroot ANG 505 miljoen aan personeelslasten, een toename van ANG 65 miljoen ten opzichte van de prognose 2023, en zelfs ANG 92 miljoen ten opzichte van de voorlopige realisatie 2023. Curaçao geeft aan dat deze toename het gevolg is van (meer) vacatureruimte, de indexering van de salarissen van ambtenaren en gelijkgestelden over 2019 en 2020 en het toekennen van een loontrede of een lumpsum. Het Cft kan de voor 2024 begrote personeelslasten echter niet eenduidig aansluiten op de realisatie 2023. Daarbij komt dat de begroting 2023 ook vacatureruimte bevatte, welke nog niet volledig is ingevuld. Het Cft verzoekt Curaçao de raming van de personeelslasten te herzien en aanpassingen toe te lichten.

Het verbruik van goederen en diensten stijgt in 2024 naar ANG 269 miljoen. Curaçao licht toe dat deze hogere lasten het gevolg zijn van een inflatiecorrectie en hogere vaste lasten, de uitvoeringskosten voor het toezicht op de kansspelsector conform de LOK en lasten voor de digitalisering van het onderwijs. De hoogte en toename van het verbruik van goederen en diensten blijft een terugkerend punt van zorg. Het Cft ziet ten opzichte van de conceptjaarrekening 2019 een lastenstijging van meer dan 50 procent.

De liquiditeitssteunlening van ANG 911 miljoen is in oktober 2023 kortlopend door Nederland geherfinancierd, tegen een rente van 5,1 procent. Curaçao begroot de bijbehorende rentelasten (ANG 46 miljoen in 2024) meerjarig (2024-2027) tegen dit hoge tarief. De herfinanciering kan worden omgezet in een langjarige lening tegen de rente die Nederland betaalt (met een kleine risico-opslag), wanneer de oplossing voor ENNIA door Nederlandse experts als financieel solide en duurzaam is beoordeeld.

Kapitaaldienst

In tabel 2 is de realisatie weergegeven van de kapitaaldienst voor 2021 en 2022. Daarnaast geeft tabel 1 de prognose van Curaçao voor 2023 en de meerjarenraming voor de periode 2024-2027 weer.

Curaçao neemt in 2024 een vrijval van een gereserveerd bedrag van ANG 14 miljoen op. Dit betreft een deel van het overschot van 2023, dat op deze manier als ontvangst op de kapitaaldienst wordt geboekt.

Tabel 2: Meerjarig overzicht kapitaaldienst (in miljoenen ANG)²²

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Ontvangsten	518	1.041	1.055	191	340	185	191
Afschrijvingen	76	71	91	91	94	94	94
Reserves/voorzieningen	16	0	0	14	0	0	30
Ontvangen aflossingen	13	12	3	4	4	4	4
Aflossingen Girobank	0	48	50	11	11	11	11
Aangegane geldleningen	244	0	0	72	91	76	52
Lening NL/Girobank	170	0	0	0	0	0	0
Herfinanciering liquiditeitssteun	0	911	911	0	0	0	0
Herfinanciering (obligatie)lening NL	0	0	0	0	140	0	0
Uitgaven	228	1.100	1.065	210	369	215	223
Investeringen	45	121	90	133	156	140	117
Reserves/voorzieningen	3	13	0	0	0	0	0
Kapitaalverstrekkingen/deelnemingen	1	0	0	0	0	0	30
Deelneming Girobank	170	0	0	0	0	0	0
Aflossingen lening NL/Girobank	0	48	50	11	11	11	11
Aflossing CBCS/Girobank	0	0	0	18	18	18	18
Aflossing liquiditeitssteun	0	911	911	33	29	30	32
Aflossing leningen	8	8	14	15	15	15	15
Aflossing (obligatie)lening NL	0	0	0	0	140	0	0
Saldo	290	-59	10	-19	-29	-30	-32

Bron: conceptjaarrekening 2021 en 2022, vierde uitvoeringsrapportage 2023 en vastgestelde begroting 2024 van Curaçao.

Curaçao begroot in totaal ANG 133 miljoen aan investeringen in 2024, voor ANG 72 miljoen gefinancierd met nieuw aan te trekken leningen bij Nederland. Het land licht de voorgenomen investeringen toe, maar een meerjarig investeringsplan alsmede een combinatie met de opgaven uit het Landspakket ontbreekt.

In de periode 2024-2027 begroot Curaçao jaarlijks circa ANG 15 miljoen aan te ontvangen aflossingen op uitgegeven leningen. De te ontvangen aflossingen van ANG 9 miljoen voor de lening die door het land aan het CMC is verstrekt ten behoeve van de bouw van het ziekenhuis, zijn niet meer opgenomen.

Curaçao begroot vanaf 2024 een jaarlijkse aflossing van ANG 18 miljoen aan de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten inzake de afwikkeling van de Girobank.

Hoewel de liquiditeitssteunlening van ANG 911 miljoen in 2023 voor de periode van een jaar is geherfinancierd, heeft Curaçao deze lening als een twintigjarige annuïtaire lening in de begroting verwerkt. Het Cft verzoekt Curaçao dit met de OBW te corrigeren. Daarnaast geeft Curaçao aan de in 2025 aflopende obligatielening van ANG 140 miljoen volledig te willen herfinancieren.

Financieel beheer

De begroting bevat geen voortgangsinformatie over de Roadmap naar een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening van het land. Curaçao rapporteert in de uitvoeringsrapportages over de uitvoering van de Roadmap. Uit de vierde uitvoeringsrapportage 2023 blijkt dat de helft van de deeltrajecten vertraging dreigt op te lopen. Het gebrek aan personeel blijft, net als bij de vorige rapportages, het grootste knelpunt. Het Cft is bezorgd om de dreigende vertraging, mede vanwege de problemen die Curaçao klaarblijkelijk ondervindt bij het invullen van vacatures. Het Cft roept Curaçao op om samen met de Tijdelijke Werkorganisatie een oplossing te zoeken voor de capaciteitsproblemen.

Collectieve sector

Conform artikel 24 van de Rft dient Curaçao jaarlijks te rapporteren over de uitgaven-, ontvangsten-, tekort- en schuld cijfers van de collectieve sector. Curaçao heeft nog niet gerapporteerd over de cijfers van de collectieve sector voor de jaren 2021 en 2022. Hierdoor kan een (dreigende) overschrijding van de (wettelijk gemaximeerde) rentelastnorm niet worden getoetst.²³

De collectieve sector voor de jaren 2023 en 2024 had uiterlijk op 1 april 2022 vastgesteld moeten zijn. Het Cft begrijpt dat een voorstel voor de vaststelling van de collectieve sector voor deze jaren inmiddels wel gedeeld is met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het Cft wijst erop dat de collectieve sector voor de jaren 2025 en 2026 uiterlijk op 1 april 2024 vastgesteld moet zijn. Het college verzoekt Curaçao om zo spoedig mogelijk de noodzakelijke stappen te zetten om te komen tot vaststelling van de collectieve sector voor deze jaren en de ontbrekende rapportages aan te leveren.

Schuldpositie

Voor 2024 begroot Curaçao ANG 77 miljoen aan aflossingen. Het land wenst ANG 72 miljoen aan nieuwe leningen aan te trekken. Uitgaande van een (voorlopige) stand van de overheidsschuld ultimo 2023 van ANG 4.203, daalt de overheidsschuld daarmee tot ANG 4.198 per eind 2024 en komt dan uit op 66 procent van het bbp.²⁴ De schuldquote van Curaçao toont een dalende trend, zowel gedreven door nominale schuldaflossing als door de groei van het bbp.

Bijlage 2: Eindnoten

¹ Het toetsingskader voor de beoordeling van de begroting wordt gevormd door de Rft aangevuld met de aanwijzing die de Rijksministerraad (RMR) op 12 juli 2019 heeft gegeven aan het bestuur van Curaçao en die op 24 november 2020 is bijgesteld. Staatsblad 2019, 279, Besluit van 12 juli 2019, houdende het geven van een aanwijzing aan het bestuur van Curaçao tot aanpassing van de begroting 2019, rekening houdend met de in artikel 15 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten genoemde normen. Bij besluit van 24 november 2020, nummer 2020002389, is bevestigd dat de aanwijzing na het Kroonberoep in stand blijft maar alleen nog zal bestaan uit het naleven van de aflossingsovereenkomst tussen het Algemeen Pensioenfonds Curaçao (APC) en het land Curaçao, waarbij het land zo mogelijk aanvullende aflossingen zal doen uit overschotten op de gewone dienst in de komende jaren.

² Artikel 15 lid 1 sub a van de Rft.

³ Curaçao baseert zich op de Landsverordening Comptabiliteit 2010, artikel 7 lid 2. Hierin is opgenomen dat voor de dekking van de op de kapitaaldienst opgenomen verplichtingen rekening gehouden wordt met de uitgifte van leningen en het saldo van baten en lasten van de gewone dienst.

⁴ Artikel 15 lid 1 sub b van de Rft.

⁵ De schuldquote van Curaçao per ultimo 2023 komt vooralsnog uit op 71 procent van het bbp. Zie Cft, kenmerk Cft 202400025, Reactie op de vierde uitvoeringsrapportage 2023, d.d. 28 februari 2024. Het Internationaal Monetair Fonds hanteert voor 'small island developing states' een schuldbenchmark van 55 procent van het bbp.

⁶ Op basis van artikel 24 van de Rft rapporteert het bestuur van Curaçao uiterlijk 15 september over de uitgaven-, ontvangsten-, tekort- en schuld cijfers van de collectieve sector van het voorafgaande jaar. Op basis van deze rapportage kan een (dreigende) overschrijding van de (wettelijk gemaximeerde) rentelastnorm worden vastgesteld. Curaçao moet in dat kader nog rapporteren over de cijfers van de collectieve sector voor 2021 en 2022.

⁷ Artikel 15 lid 2 van de Rft.

⁸ Zie onder meer Cft, kenmerk Cft 202300079, Advies bij de ontwerp-begroting 2024 van Curaçao, d.d. 1 september 2023.

⁹ Cft, kenmerk Cft 202400005, Advies inzake ENNIA-oplossing, d.d. 12 januari 2024.

¹⁰ Artikel 12 lid 2 en lid 3 van de Rft.

¹¹ Dit is gerekend buiten de (eenmalige) verwerking van een voorziening voor de lening aan het CMC.

¹² Artikel 12 lid 4 van de Rft.

¹³ Artikel 15 lid 1 sub c van de Rft.

¹⁴ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, kenmerk 2023-0000631958, Akkoord herfinanciering covidlening Curaçao, d.d. 17 oktober 2023.

¹⁵ Conform de vierde uitvoeringsrapportage 2023 bedraagt de vordering van het land op het CMC per ultimo 2023 minimaal ANG 433 miljoen.

¹⁶ Het nemen van een voorziening is ook aangewezen nu Curaçao door het afvoeren van de rentebaten en aflossingen de lening aan het CMC feitelijk (gedeeltelijk) oninbaar verklaart.

¹⁷ Curaçao begroot de lasten voor het toekennen van de indexering en trede voor 2024 op ANG 22 miljoen, voor 2025 op ANG 39 miljoen, voor 2026 op ANG 54 miljoen en voor 2027 op ANG 67 miljoen.

¹⁸ Cft, kenmerk Cft 202300130, Reactie op de derde uitvoeringsrapportage 2023, d.d. 6 december 2023. Cft, kenmerk Cft 202400025, Reactie op de vierde uitvoeringsrapportage 2023, d.d. 28 februari 2024.

¹⁹ In deze tabel is sprake van afronding op hele ANG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

²⁰ CBCS, Economic Bulletin September 2023, d.d. september 2023.

²¹ CBCS, Economic Bulletin December 2023, d.d. december 2023

²² In deze tabel is sprake van afronding op hele ANG miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.

²³ Deze norm is in de Rft en de Comptabiliteitsverordening van Curaçao opgenomen om een onhoudbare schuldpositie van het land te voorkomen.

²⁴ Bij de berekening van de schuldquote is uitgegaan van een bbp voor 2024 van ANG 6.338 miljoen, ontleend aan CBCS Economic Bulletin December 2023, d.d. december 2023.